

قواعد مشترک شرکت‌ها با مقررات مدنی و تجاری ایران

دکتر محمد حسینی

مدرس دانشگاه

۱۳۹۸

فهرست موضوعات

۱۰	مقدمه.....
۱۳	تطور تاریخی حقوق تجارت.....
۱۶	تاریخچه قانونگذاری شرکتهای تجاری در ایران.....
۱۸	مفهوم و تعریف شرکت تجاری.....
۲۲	عناصر تشکیل دهنده شرکت تجاری.....
۲۷	شرکت تک، شریک.....
۳۰	تفاوت شرکت جاری، مالکیت مشاع.....
۳۱	تحلیل نظریه اشاعه، مالکیت مشاع.....
۳۳	تصرفات شریک در مال مشاع.....
۳۹	ماهیت حقوقی شرکت تجاری.....
۴۱	نظریه قراردادی.....
۴۲	نظریه سازمانی.....
۴۴	ماهیت حقوقی شرکت های سهامی.....
۴۶	سود در شرکتهای تجاری.....
۴۹	سهم.....
۵۱	انتقال اسناد تجاری توسط شرکت های تجاری.....
۵۳	معاملات شرکت های تجاری.....
۵۷	چهار قاعده بنیادین حاکم بر شرکت های تجاری.....
۶۰	شخصیت حقوقی شرکت.....

۶۱	نظریه های شخصیت حقوقی شرکت
۶۳	نظریه قابل قبول در حقوق ایران
۶۶	پایان شخصیت حقوقی
۶۷	بقای شخصیت حقوقی شرکت پس از انحلال
۶۸	نتایج شخصیت حقوقی شرکت
۶۹	نام تجاری
۷۱	اسم شرکت
۷۲	نکاتی در باره اسم تجاری
۷۲	اثربت بر وضعیت حقوقی شرکت های تجاری
۷۴	ضمانت اجرای عدم ثبت شرکت
۷۷	ضرورت های ثبت شرکت ها
۸۰	دارایی شرکت
۸۰	نتایج اصل استقلال دارایی شرکت و شرکا
۸۲	اقامتگاه شرکت
۸۶	تابعیت شرکت
۸۶	فواید تعیین تابعیت شرکت
۸۷	تعیین تابعیت شرکت
۸۸	تغییر تابعیت شرکت
۸۹	تعیین تابعیت شرکت در مبحث تعارض قوانین
۸۹	حقوق انگلو ساکسون در مورد شرکت

۹۰	 حقوق فرانسه در مورد شرکت
۹۱	 حقوق ایران در باره شرکت
۹۴	 تعیین تابعیت شرکت در مبحث وضعیت بیگانگان
۹۵	 تابعیت شرکت در حقوق داخلی کشورها
۱۰۱	 اهلیت شرکت
۱۰۲	 اهلیت تمتع از اعمال حقوقی
۱۰۴	 مسئولیت مدنی شرکت تجاری
۱۰۶	 مسئولیت کیفری شرکت تجاری
۱۰۸	 تبدیل شرکت تجاری
۱۰۸	 فایده بقای شخصیت حقوقی در صورت تبدیل
۱۰۸	 جواز تبدیل شرکت در حقوق ایران
۱۰۹	 شرایط تبدیل صحیح شرکت
۱۱۰	 ادغام و تجزیه شرکتها
۱۱۱	 تقسیم بندی انواع شرکتهای تجاری
۱۱۲	 شرکتهای اشخاص
۱۱۳	 شرکت تضامنی
۱۱۴	 شرکت نسبی
۱۱۵	 شرکت با مسئولیت محدود
۱۱۵	 شرکتهای سرمایه
۱۱۶	 شرکتهای مختلط

- ۱۱۶ شرکت مختلط سهامی
- ۱۱۷ شرکت مختلط غیر سهامی
- ۱۱۸ شرکتهای تعاونی
- ۱۱۹ شرکتهای به موجب قوانین خاص
- ۱۱۹ ثبت شرکتهای تجاری ایران
- ۱۲۰ مدارک لازم برای ثبت شرکتهای تضامنی
- ۱۲۱ مدارک لازم برای ثبت شرکتهای نسبی
- ۱۲۱ مدارک لازم برای ثبت شرکت های مختلط غیر سهامی
- ۱۲۱ مدارک لازم برای ثبت شرکت های ایرانی
- ۱۲۳ شناسایی شرکتهای تجاری خارجی
- ۱۲۶ حقوق شرکت های خارجی در ایران
- ۱۲۶ قانون حاکم بر شرکتهای خارجی
- ۱۲۷ روش ثبت شرکت های خارجی
- ۱۳۰ روش ثبت شعبه شرکت خارجی
- ۱۳۱ ثبت تغییرات در شرکت های خارجی
- ۱۳۳ مقررات جزایی شرکتهای
- ۱۳۴ مقررات مالیاتی شرکتهای و مؤسسات ایرانی و خارجی
- ۱۳۸ مالیات اشخاص حقوق خارجی
- ۱۴۲ اجتناب از اخذ مالیات مضاعف
- ۱۴۳ معافیت مالیاتی درآمدها

۱۴۴	جرائم مالیاتی
۱۴۷	آشنایی با مؤسسات و شرکتهای دولتی
۱۴۹	فرق بین مؤسسات و شرکتهای دولتی
۱۵۱	تشکیل شرکتهای دولتی و غیر دولتی در ایران
۱۵۵	منابع و مآخذ
۱۵۵	الف) منابع فارسی
۱۵۷	ب) منابع غیر فارسی

www.ketab.ir

مقدمه

مقررات تجاری هر کشوری از اهمیت زیادی برخوردار است. هر گونه ناهماهنگی و خمودی آن، تأثیر مستقیم در گردش سرمایه و اقتصاد دارد. برخلاف روابط حقوقی غیر تجاری و معاملات مشمول حقوق مدنی، روابط تجاری، بنا به ویژگی خاص خود، اصول ویژه‌ای را طلب می‌کند که اهم آن سرعت و سادگی این روابط است.

تغییر سریع قیمت‌ها رقابت مدیریت بازار، پیشرفت سریع تکنولوژی و به تبع آن لزوم فروش سریع کالاها، همه و همه موجب شده است که در معاملات و روابط تجاری قواعد ویژه‌ای به کار رود. ضرورت‌های فوق‌الذکر باعث گردیده در اغلب کشورها در مورد معاملات و شرکت‌های تجاری قواعد ویژه‌ای کلی قواعد کلی حقوق مدنی وضع گردد.

در حقوق کشور ما نیز قانون تجارت در سال ۱۳۱۱ (ش) تقریباً همزمان با قانون مدنی به تصویب رسیده که اقتباسی از قانون تجارت سال ۱۸۰۷ (م) کشور فرانسه است. گرچه قانون مدنی از جهت شکل و قالب، از حقوق اروپایی گرفته شده، لیکن از محتوا با مفاد فقه و عرف ملی کشورمان تطبیق داده شده و در بنای حقوقی کشورمان، با تکیه بر منابع عظیم و دیرینه فقهی، جایگاهی در خور توجه دارد.

بر خلاف قانون مدنی، نویسندگان قانون تجارت، هم شکل و هم محتوا را از حقوق اروپایی آن زمان اقتباس نمودند؛ لذا از همان ابتدا به صورت وصله ناهمگون بر پیکر حقوق کشورمان جلوه گر شد. اکنون نیز مقررات تجاری در جهان با پیشرفت علم و تکنولوژی دچار

دگرگونی‌های مهمی شده است، لیکن قانون تجارت ما کماکان دست نخورده باقی مانده است.

هر چند در سال‌های اخیر تلاش‌هایی برای به روز نمودن قوانین تجاری در مجلس شورای اسلامی صورت گرفته است ولی قانونگذار تاکنون برای پر کردن خلأهای مهمی که در این شاخه از حقوق کشور ما وجود دارد، اقدام مؤثری به عمل نیاورده است.

قانون تجارت ایران در سال ۱۳۱۱ (ه.ش) نوشته شد و در سال ۱۳۴۷ (ه.ش) ۳۰۰ ماده آن اصلاح شد. این مجموعه، «نظران» تشکیل، کار و نظارت بر شرکت‌های ما را شکل می‌دهند. ۴۳۹ ماده آن، یعنی بیش از نیمی از مجموعه ۸۲۱ ماده قانون یاد شده، خاص شرکت‌های تجاری و اشخاص حقوقی است. در این کتاب نظم تعارف در ارائه دادن شرکت‌های تجاری مورد نظر نبوده، بلکه انتخاب مباحث، عمدتاً با توجه به اهمیت آنها صورت پذیرفته است.

با ملاحظه این حقیقت، مشکلات تجاری، خلأهای قانونی، گریزگاه‌های مسئولین شرکت‌ها و تجار، فرارهای مالیاتی، به روز نبودن، نبود قانونی مدنی برای دستگیری و جبران خسارت ورشکستگان اقتصادی و بازرگانی و ...، اعم از اشخاص حقوقی و جایگاه شرکت‌های تجاری را در حقوق موضوعه ایران، بیش از پیش آشکار می‌گرداند.

با این حال، به دلیل اقتباس و پیروی قانونگذار ایرانی از حقوق فرانسه و گرایش و وابستگی حقوقدانان ایرانی دانش آموخته خارج از کشور سبب شده دانش، تجربه، نظرات فقهی و ... حتی اصول اولیه حقوق شرکت‌های کشورها دیگر، مهجور و ناشناخته بماند.

به عبارت دیگر، حقوق تجارت ایران با دستکاری اندک و البته فارغ از نوآوری‌های قانونگذاران و حقوقدانان فرانسوی، چه از جهت شکل و سیاق و چه از حیث احکام، نزدیک به صد سال است که بر روابط تجاری کشور ما حکم می‌راند. مباحث مشترک شرکتهای تجاری، با جستجو در مبانی فقهی و حقوقی مربوطه، قوانین داخلی و خارجی، نظریه‌های فقهای شورای نگهبان، آرای محاکم، آرای وحدت رویه قضایی و نظر حقوقدانهای خارجی، قابل تحریر، تحلیل و اصلاح خواهد بود.

این قوانین با توجه به این که در دوران قاجار بیشتر دانشجویان ما در فرانسه تحصیل می‌کردند از قوانین آن کشور اقتباس شده است. برخی از این مقررات نیاز به اصلاح و تغییر دارند، این امر، تخصصی و در حیطه وظیفه قانونگذاران مدیر، دانا و متعهد است.

در اینجا لازم می‌دانم از تمامی عزیزانی که با راهنمایی و تذکرات خود، بنده را در تألیف این کتاب یاری کردند، به ویژه آقای خدادوست منجزی که با صبر، حوصله و دقت آن را ویرایش و صفحه‌آرایی نمودند، تشکر کنم.